

JOŽOV INTERVJU

(Pred 5 leti, 30. 6. 1975, je umrl Joža Čop)

Joža Čop,
najpopularnejši
slovenski planinec

Jožov intervju je natančen prepis posnetka z magnetofonskega traku; posnetek je nastal ob tiskovni konferenci, ko je izšla Svetinova knjiga *Stena*, v letu 1973. Prepis je dopolnjen le toliko, da so nekatere narečne besede predstavljene v knjižno izreko in to tedaj, kadar je šlo zgolj za razumljivost. Ostalo pa je zapisano brez dodatnih besed in popravkov. V prepisu pa so seveda izpuščeni drugi govorniki. Navedel sem le njih kratko vsebino zgolj zato, da ne trpi rdeča nit pogovora, ki je tedaj tekel ob sami tiskovni konferenci tudi (in predvsem) z Jožo Čopom. Prepisal Marijan Krišelj.

Knjigarna, mnogo ljudi, gostov, novinarjev pa tudi tistih, ki so prišli kar tako, ker jih pač zanima vsak tak kulturni dogodek in se vedno radi pogovarjajo o planinskih rečeh... Vse govori vprek, iz tega izstopa Jožov glas. Utrujen je, pa vendarle razumljiv in zanj značilen.

Joža (Svetini): A veš, da mi je Mojca nekam čevlje dala... (Smeh.)

Tone: A fajfo, to pa imaš, fajfo?

(Mojca se smeje.)

Tone: Tu jo imaš... Pa tobak... Bom pa jaz, hudiča, poiskal... Na jo... Evo... Joža ni nikoli brez fajfe, hudiča...

Začne se tiskovna konferenca

Govorita Tone Pavček in Tone Svetina. O knjigi Stena. Svetina zaključuje:

... Joža je bil do 64. leta aktiven plezalec. Jaz sem prepričan, če ne bi imel to nesrečo z boleznijo, bi bil letos poleti prav gotovo na vrhu Triglava stal, morebiti pa bi še katerega peljal čez steno...

Joža: Za stavo bi gotovo šel... Pa Miha... Miha...

Tone: ... Najbolj zanimivo pa je to ... Joža se ni nikdar resno poškodoval. V alpinizmu jih je veliko šlo, ampak precej po svoji krivdi ... On je vedel, kdaj je treba tvegati in koliko ... In to je najbolj bistveno za vzgojo volje, da veš, koliko tvegati ... Jug je postavil za več generacij ideologijo alpinizma, ki jo je mogoče seveda nekoliko korigirati, ampak je kljub temu sprejemljiva. Bil je sam žrtev ... On se ni držal tega, kar je postavil, medtem ko se Joža, Miha Potočnik, Stanko Tominšek in vsi ostali naprej so ... in zdaj tale mlada plejada, plezalci, ki jih imamo, ki so osvajali Himalajo ... V njih je to Jugovo, v njih so Jugova načela ...

In Jug je takrat rekel, takoj po prvi svetovni vojni: Kje se mi lahko pokažemo ... Ne moremo tekmovali v vseh ostalih stvareh kot veliki narodi ... Ampak, s kulturo, katere osnova bi bila samovzgoja, ki jo je on iskal v steni ... Potem pa tudi mi lahko pokažemo vsemu svetu, da ima mali narod na tej obli ravno tako pravico živeti in da je ravno tako potreben, kot so potrebni veliki narodi ... V tem je tudi ideja, ideja koeksistence, ki jo je Prešeren dal v Zdravici, ideja, za katero se danes borimo s Titom ... Do obstoja malih in da imajo tudi ti svojo čast in svoje mesto ...

Joža: Jaz bi samo to rekel o Jugu ... Jug je bil filozof ... Je prišel k meni, je rekel: Joža, zdaj sem pa jaz eno drugo smer pogruntal ...

Sem rekel, kje?

Pravi: Tukaj, bolj proti koncu Luknje dol, je rekel, pride ravno na Bambergovo pot ven ... Je rekel. Tja gor bova šla.

Sem rekel: Ti, meni še niso repetnice zrasle ... (smeh, Jožov) ...

Sem rekel: Kam tja gor, porkafiks, saj vidiš, da ne moreš nikamor zabit. To je gladka stena ... Ja ... Je rekel, pa moraš prit ... Je rekel: Ti moraš voljo prepričati, da moraš čez steno ... Ja, hudiča, jaz ga gledam nekaj časa. Sem rekel: Ti si pa malo čez les ... Ne, hudiča, če se ti nekam zagrižeš, je rekel, pa nekaj misliš, da svojo voljo postaviš pred sabo, pred skalo — prav tule gori bova šla — pa moraš priti ...

A, sem rekel, Klemen, kolikor sva prijatelja, lahko greš, jaz bom pa doma ostal ...

Jug je bil res človek, ampak on je imel fiksno idejo ... Če se je kam zagrizel, da mora priti ... To je tista filozofija, ki je trapasta ... (nekaj časa nerazumljivo) ... Če nimaš ti pregled stene, če ti ne upaš samega sebe toliko premagati, da bi čez prišel ... Ja, pa nisem bil namenjen, da bi se ubil ... Veš, saj je bil fejest mož, vsa čast in slava njemu, ampak tisto njegovo filozofijo jaz nisem mogel sprejeti ... Da moraš naravnost gor ... Saj nisem muha ... Jaz sem čakal in gledal ...

Gledal in sem čakal, preden sem šel v centralni steber. Zakaj? Šel sem takrat na Mali Triglav, veš takoj tu zraven (Joža misli Mali Triglav ob Aljaževem domu, op. prep.) pa mi je posodil profesor, ne vem, kako se je že pisal, daljnogled, ki je dvanajstkrat povečal ... Sneg ... Sem šel pa takrat gledat, ko je ravno padal ... (naprej je nerazumljivo) ... Je pa tak dan bil, da je prav počasi snežilo ... Tak dan je za steno ogledovat ... (Naprej nerazumljivo. Verjetno: Kadar sneži, mora biti vreme mirno, da ne nosi veter snega tja v steno, ker bi od takega opazovanja stene ne imel nič. Nov sneg steno šele prav razčleni ...) ... No, potem sem pa z daljnogledom gor gledal ... zraven je bil tudi Miha ... Smo pa le videli, da je ... (naprej spet nerazumljivo) ... Če mi je dolgčas bilo, sem šel včasih sam, včasih ... Samo enkrat sem peljal Miss Copelandovo. Peljal sem jo čez Špirove grebene ... O, takrat je bilo heca ...

Zdaj je bila pa taka megla, da se je sprehajala ... (nerazumljivo) ... Tam spod jo pripeljem pa pravi ... (nerazumljivo) ... Katnikovega(?) Lojza sem s sabo imel. Sem rekel, da boš malo varoval, zdaj je pa megla prišla (nerazumljivo) ... Je rekla: Joža, a ka veste, kje smo ... Kako bom vedel v taki megli ... Potem je pa rekla: Jaz bi pa šla na st ... Malo na ta veliko ... Jaz sem pa rekel: Hudičeva baba, nekaj drugega ima, sem šel pa »špegat« ... Je pa molila tam zadaj ... (smeh) ...

Pa pridemo na vrh ... Ona pa spet ... Proti vrhu smo že prišli ... Jaz sem pa vedel, kje je vrh in tista škatla, kamor se plezalci vpisujejo pa planinci. Sem rekel: Zdaj pa res, zdaj sem pa čisto orientacijo izgubil ... Sem jo pa navizal, da je prišla ravno na vrh do tistega ... O Marija, bi ti videl, kako je vpila ... Ko je tisto škatlo dobila ... Jaz pa: Hudiča, ne morem verjeti, da smo na vrhu ... Medtem se je pa zjasnilo. O kakšna je bila ... Potem je bila pa muja dol z njo ... Tam je bila še tista navadna pot za Špič, po rušju, nobeden je ni izsekal, še danes ne ... Zdaj ne hodijo sem več tako plezat ta mladi ... Sem jo pa tam dol čez peljal ... Sem rekel: Zdaj bomo pa tukaj prenočili, ni drugače ... Sva bila pa že dol. Tam, kjer greš v Krnico ... Je rekla: Ti, tu je pa ena pot. Sem pa rekel: Je, morebiti pa ta pot še do kake bajte pripelje ... (nerazumljivo) ... No, potem sva šla pa v Ilirijo ... Potem je pa govorila naprej in nazaj, kje vse sva hodila ... Je pa bila fest ženska ... Je pa taka bila, veš ... Sem ji ponujal čaj ... Je rekla: Ne, sline požrem, je pa dobro ... Ja, hudiča, sem rekel, samo od slin čaj ... Je rekla: Ne, sline požrem, je pa dobro ... Ja, je rekla, iz želodca gor pokličeš ... To je pa za žejo, je rekla ... In nisi nikoli žejen. Sem rekel: Glej jo no, babo, ta je pa tako lakomna, da še slino špara (vsesplošen smeh).

Tone: Joža, tisto povej, kako vas je Aljaž, ko je rekel, da ne boste plezali, da je stena njegova, da jo je on kupil ...

Joža: Ja, ja ... Sem večkrat pri njem bil, enkrat sem še prenočil pri njem pa sem zato moral k maši ... Ja, je rekel: Joža, jaz ti pa samo nekaj povem. Če bom jaz tebe moral pokopati, ko sem jih že toliko, te bom z lopatico po riti usekal ... Zdaj ti to povem ... Če se boš ... (nerazumljivo, verjetno naprej takole: ubil, me ne boš mogel slišati ...)

Jaz pa nazaj: Vsaj pogreba ne bo treba plačat ... A, je bil fejš možakar drugače ...

Tone: Kako je, ko je tablo naredil ... Je rekel, da bo tablo postavil pred steno ... Jugu pa vam ...

Joža: Ja, ja, je rekel ... To ba pa Miha povedal ... Miha ti si tam doma (naprej je nerazumljivo).

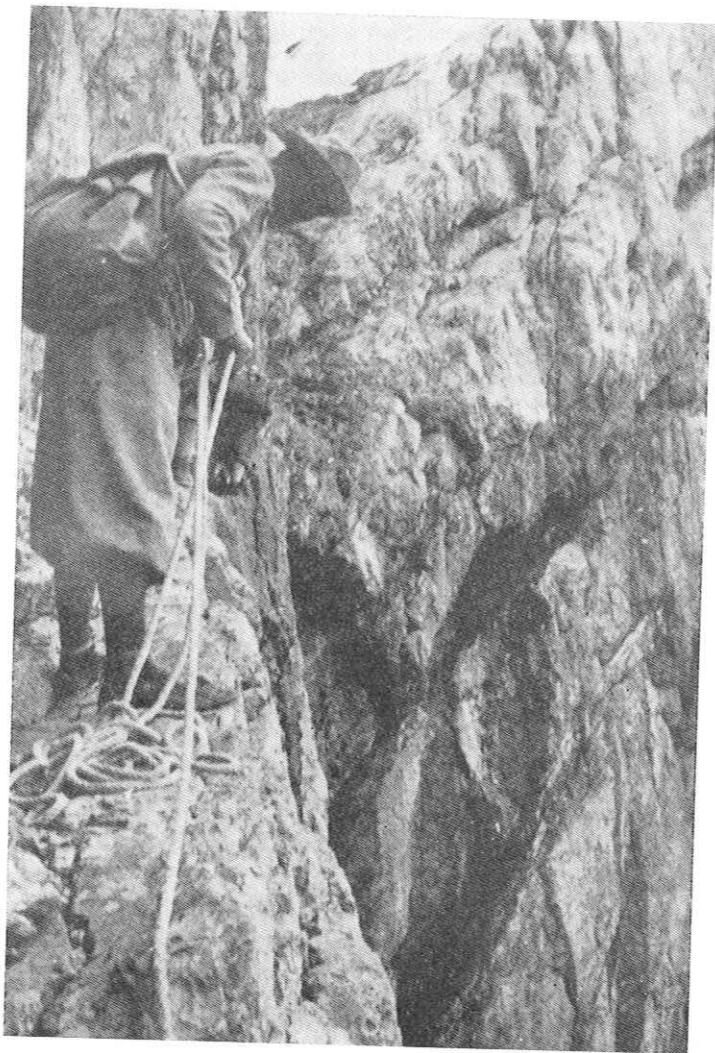
Miha: Ja, jaz ne znam tako lagat kot ti! (vsesplošen smeh)

Joža: (nerazumljivo) ... da si moral včasih ti naprej, včasih jaz ... Zdaj pa jaz prosim tebe za besedo, da naprej govoriš, ko sva bila skupaj kot rit pa hlače ...

Tone: Ja pa povej no, Miha ...

Miha govori o knjigi, o plezalskih krogih po prvi vojni, o Jožu kot delavcu ...

Joža: Velik gospod je rekel, kdo je to ... Greh se pove, grešnik ne ... Je rekel: Veš fant, ti si premalo izobražen za plezat, to je za inteligenco. Sem rekel: Jaz pa zato hodim, da jo bom gori našel ... Potem sem pa še rekel: Veš, ti, prijatelj moj, to je moje veselje, jaz ne morem kaj zato, saj imate dovolj ... Saj, triglavska stena je široka ... Pa druge smeri dobite, da bo inteligentna smer, ... če delavci ne smemo, kaj ne? Jaz ne morem kaj za to, če sem imel pa tako veselje ... On me je pa od spodaj

Vstop v Triglavsko Okno: Miha Potočnik (levo) varuje Čopa, ki po polički vstopa v zanimivo plezalsko mesto z imenom Okno v vzhodnem delu Triglavske stene
Foto S. Tominšek

Joža Čop — Miha Potočnik, dva najbolj znana obraza iz Vrat, leta 1963

gledal in je rekel: Glej ga hudiča, spet je v steni ... Ja, naj bi pa z mano šel, saj bi ga rad vzel na štrik ... Ja, to so, če bi fovšarija gorela, ... ne bi bilo treba nobenega kolma ... Enkrat sem šel z Gandijem, Moretom čez steno ... Srednji steber smo plezali takrat. Je pa (nerazumljivo, verjetno: je pa priletel orel). Hej ti, sem rekel. Gandi je bil majhen ... Sem rekel: Miha, na Gandija počepni, da ga ne bo orel vzel ... Ja, ja, ampak res, tako blizu ga pa še nisem videl, kot je takrat bil ... Takoj zraven tiste plošče, ki je na vrhu Jalovca, je sedel orel ... Potem se je pa peljal okrog ... A veš, da tako blizu (naprej nerazumljivo).

Nekdo od novinarjev:

Najbrž je to precejšnja razlika — prej ste bili v steni, zdaj ste pa v taki steni ... Kako se pa počutite zdaj ... (Misli na knjigo Stena, op. prep.)

Joža: Ja, saj se bolje ne morem počutiti, ko pa so vsi moji prijatelji skupaj. (Nerazumljivo) ... Ja, veš, jaz nisem govornik ... Če bi bil govornik, pa plezalec ne bi bil ... (nerazumljivo) ... Bolj slab ... Berem pa ja, samo ne razumem tako hitro kot berem ... (nerazumljivo, smeh) ... Jaz sem jo kar v maternih copatah prisekal v Vrata (dalje nerazumljivo) ...

Tone: Pa povej, Joža, kako sta z Mihom igrala v prvem slovenskem filmu. Prvi igralec si bil, ali ne?

Joža: Tisto je bilo ... veš, tako jaz ...

Tone: Saj si bil v filmu, zdaj si pa v knjigi, ne vem, kam bi te še djali ...

Joža: V tisti rom, ki gre v tla.

Tone: A tistega pa še ne ...

Joža: Ja, ja, vsak pride v tisti rom ...

Konec posnetka.

Risal B. Vild